

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81: 13

om godkännande av en konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, m. m., (prop. 1980/81: 31)

Propositionen

I proposition 1980/81: 31 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att godkänna en konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Konventionen undertecknades av 33 stater vid ett miljöministermöte inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) i november 1979. Enligt konventionen åtar sig de fördragslutande staterna att begränsa och så långt möjligt gradvis minska och förhindra spridning av luftföroreningar. Konventionen innebär också att ett omfattande informationsutbyte och forsknings-samarbete skall utvecklas när det gäller bl. a. åtgärder för att minska utsläpp av svavelföreningar och andra luftföroreningar.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1980/81: 119 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar godkänna konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

2. att riksdagen beslutar uttala att Sverige skall dels verka för att konventionen snarast skall komma i kraft, dels för att konkreta åtgärdsprogram upprättas och genomförs mot luftföroreningarna inom de länder som undertecknat konventionen.

dels de under allmänna motionstiden 1980 väckta motionerna

1979/80: 168 av Bo Forslund m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att den förut beslutade sänkningen av svavelhalten i tjockeldningsolja till en procent i Västernorrlands län tidigareläggs till år 1981.

1979/80: 434 av Margot Håkansson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Blekinge län bör göras till försöksområde för ett pilotprojekt i miljövårdande syfte.

1979/80: 694 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen inbjuder representanter från industriländerna i Mellaneuropa till studiebesök och informationskonferenser i drabbade områden i exempelvis västra Sverige.

1979/80: 941 av Börje Stensson och Esse Petersson (båda fp) vari yrkas att riksdagen

1. anhåller att regeringen etappvis eller i ett sammanhang tidigarelägger övergången till lågsvavliga tunga eldningsoljor i återstående delar av riket.

2. hos regeringen anhåller om förslag till lagstiftning rörande mer effektiva styrmedel för insatser mot svavelhaltiga rökgasutsläpp, däribland förslag till ändrad lagstiftning om avgift på svavelhaltigt bränsle, i enlighet med vad som anförts i motionen.

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande inventering av svavelutsläpp och åtgärdsprogram för rökgasrening eller övergång till andra energikällor i värmeverk.

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande en femårsplan för utvidgad kalkning av sjöar.

1979/80: 1379 av Lars Hedfors m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om utredningar och förslag som på såväl kort som lång sikt löser de problem med försurning av våra vattendrag och vår jordbruksmark som påtalats i motionen.

1979/80: 1385 av Bertil Måbrink (vpk) vari yrkas att riksdagen hemställer hos regeringen

1. att skyndsamt låta undersöka de särskilda miljöproblemen i Blekinge.

2. att i samarbete med naturvårdsenheten i Blekinge utarbeta ett åtgärdsprogram och för riksdagen framlägga förslag till medelsanvisning för programmets genomförande.

1979/80: 1387 av Margit Odelsparr och Martin Olsson (båda c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att eldningsolja med högre svavelhalt än en viktprocent ej får förbrännas i Västernorrlands län från och med den 1 januari 1981.

1979/80: 1544 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas, såvitt nu är i fråga, (yrkande 1 d) att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder så att svavelhalten i eldningsolja kan sänkas till 0,3–0,4 procent.

1979/80: 1760 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas, såvitt nu är i fråga, (yrkandena 6 och 7) att riksdagen beslutar

6. att hos regeringen begära dels en redovisning av industrins svavelutsläpp åren 1976–1979, dels en plan över de åtgärder regeringen ämnar vidta för att 1976 års riksdagsbeslut om en halvering av industrins svavelutsläpp skall genomföras.

7. att hos regeringen begära en plan över de bilaterala kontakter regeringen, med anledning av riksdagens hemställan vid 1976/77 års riksmöte, ämnar ta för att uppnå överenskommelser med andra länder om minskade svavelutsläpp.

Hearing

Utskottet har i samband med behandlingen av detta ärende informerats om en ny metod för restaurering av försurade sjöar som utarbetats av limnologiska institutionen vid Lunds universitet i samarbete med Atlas Copcos forskningslaboratorier.

Utskottet

Konventionen

I propositionen anför inledningsvis att belastningen på miljön av de stora utsläppen av försurande ämnen från olika verksamheter är ett av de allvarligaste miljöproblemen. Huvudorsaken till försurningen är den svaveldioxid som släpps ut i luften vid förbränning av olja och kol samt vid olika industriella processer. F. n. släpps omkring 60 milj. ton svaveldioxid ut per år i Europa varav Sverige svarar för omkring 1 %. Av det försurande nedfallet i Sverige beräknas 70–80 % härröra från utländska källor. Även kväveföreningar utgör en väsentlig och troligen ökande andel av det sura nedfallet. Den ökade barrskogsplanteringen samt användningen av sura gödselmedel har vidare diskuterats som bidragande orsaker till den försurning som sker vid sidan av den naturliga utlakningen.

Miljöeffekterna av den ökade försurningen visar sig främst i att markens och vattnens kemiska balans rubbas, vilket leder till att växter och djur påverkas. Genom försurning hämmas den biologiska aktiviteten, vilket bl. a. beror på att tillgången på växtnäringsämnen minskar. Med tilltagande försurning reduceras antalet organismer i ekosystemen. I en starkt försurad sjö saknas t. ex. fiskar, och djur- och växtvärlden i övrigt är tydligt förändrad. Enligt propositionen kan man numera räkna med att i Sverige ca 20000 sjöar i samband med snösmältningen får så låga pH-värden från vattenytan och ner till två meters djup att den biologiska produktionen störs. Denna del av sjöarna omfattar strandzonen som är den viktigaste från biologisk synpunkt. Även vissa rinnande vatten är starkt påverkade av försurningen.

Inom områden nära större utsläpp kan märkas direkta skador på vegetationen i form av minskad tillväxt eller i svåra fall att vegetationen dör. En ökning av markens syraförråd leder vidare till utlakning av t. ex. aluminium och vissa tungmetaller, vilket i sin tur medför förorening av yt- och grundvatten. I vissa delar av landet har konstaterats att dricksvattnets kvalitet försämrats till följd av sådan utlakning.

Efter en inledande sammanfattning av föroreningsproblemen i Sverige lämnas i propositionen en redovisning av dels de nationella svenska åtgärder som vidtagits för att motverka negativa effekter av svavelutsläpp, dels det internationella samarbete som förevarit och som bl. a. lett fram till den nu ifrågavarande konventionen. Utskottet, som delvis kommer att beröra dessa ämnen i samband med den följande behandlingen av fristående motioner, har inte anledning att här närmare kommentera nämnda avsnitt i propositionen.

Vad beträffar konventionens huvudsakliga innehåll och tillämpning kan nämnas följande:

Konventionens grundläggande åtagande finns i artikel 2 som säger att "de avtalslutande parterna ... skall bemöda sig om att begränsa och så

långt möjligt gradvis minska och förhindra luftföroreningar, innefattande långväga gränsöverskridande luftföroreningar". För att uppnå detta skall parterna, enligt artikel 6, "använda bästa tillgängliga teknik, som är ekonomiskt möjlig". Inom ramen för konventionen skall parterna vidare gemensamt "utarbeta riktlinjer och strategier som kan användas som medel i bekämpningen av utsläpp av luftförorenande ämnen" (artikel 3). På begäran skall vidare konsultationer äga rum mellan parter som planerar eller genomför åtgärder som kan ge ett betydande tillskott till långväga gränsöverskridande luftföroreningar och parter som berörs av dessa föroreningar (artikel 5).

I övrigt innehåller konventionen artiklar om bl. a. informationsutbyte och forskningssamarbete, om administrativa frågor samt om ikraftträdandet av konventionen. Enligt artikel 16 träder den i kraft 90 dagar efter det att 24 anslutningar uppnåtts. De stater som undertecknat konventionen har emellertid i en separat, av 1979 års miljöministermöte enhälligt antagen resolution, förbundit sig att så snart som möjligt inleda en provisorisk tillämpning av konventionen och att i möjligaste mån uppfylla de förpliktelser som konventionen ålägger dem i avvaktan på dess ikraftträdande. ECE skall ställa nödvändiga sekretariatsresurser till förfogande för arbetet. Utan dröjsmål skall signatärstaterna samordna riktlinjer och strategier för att minska och förebygga långväga gränsöverskridande luftföroreningar samt ge högsta prioritet åt färdigställande av ett dokument som redovisar varje stats åtgärder för bekämpning av luftförorening försakad av svavel-föreningar.

I motion 1980/81: 119 yrkas att riksdagen dels godkänner konventionen i fråga, dels uttalar att Sverige skall verka för att konventionen snarast skall träda i kraft och att konkreta åtgärdsprogram upprättas och genomförs mot luftföroreningarna inom de länder som undertecknat konventionen.

Utskottet anser i likhet med föredragande departementschefen att effekterna av utsläppen av försurande ämnen från olika verksamheter hör till vara allvarligaste miljöproblem. Det är därför nödvändigt att statsmakterna på alla områden kraftfullt verkar för att begränsa de negativa effekterna av svavelutsläpp. De reformer som genomförts i fråga om bl. a. begränsning av svavelhalten i eldningsolja och som närmare redovisas i det följande spelar givetvis en viktig roll i detta sammanhang. Eftersom huvuddelen av de försurande ämnen som drabbar vårt land – uppskattningsvis 70–80 procent – härrör från utländska källor kan emellertid problemet inte lösas enbart genom nationella svenska åtgärder. Utskottet har också vid flera tillfällen tidigare framhållit det angelägna i att det på det internationella planet skapas förståelse för behovet av en begränsning av svavelutsläppen. Mot bl. a. angivna bakgrund hälsar utskottet den föreliggande konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar med tillfredsställelse och tillstyrker att riksdagen godkänner densamma. Det i

motion 1980/81:119 framförda bifallsyrkandet till propositionen kräver ingen särskild åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till yrkande 2 i nämnda motion vill utskottet framhålla att man – som också framgår av propositionen – från regeringens sida är medveten om vikten av det uppföljningsarbete som nu återstår för att konventionens tämligen allmänt formulerade åtaganden skall kunna ge praktiska resultat. Föredraganden anför härvidlag bl. a. att konventionen endast genom ett effektivt uppföljningsarbete torde komma att leda till någon större minskning av det svavelnedfall i Sverige som härrör från andra källor. I sammanhanget påpekas att en provisorisk tillämpning av konventionen redan inletts bl. a. genom tillskapandet av ett interimistiskt verkställande organ (IEB). Sverige deltar aktivt i arbetet inom IEB och de expertgrupper som arbetar med olika delar av problemen. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att de i motionen åsyftade insatserna från svensk sida kommer till stånd utan något särskilt uttalande härom. Motionsyrkandet bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Övriga frågor

Utskottet har funnit lämpligt att i detta sammanhang behandla ett antal under allmänna motionstiden 1980 väckta motioner rörande svavelutsläppens miljöeffekter m. m.

En gemensam utgångspunkt för samtliga motioner är att man betraktar den fortgående försurningen av mark och vatten som ett mycket allvarligt miljöproblem. Mot den bakgrunden framläggs förslag som bl. a. omfattar ytterligare insatser i fråga om svavelhalten i eldningsolja samt styrmedel för en övergång till mera miljövänliga energikällor. Vidare krävs intensifierade insatser på forsknings- och försöksområdet, bl. a. i fråga om kalkning av sjöar och vattendrag. Också samarbetet och informationsverksamheten på det internationella planet berörs i några motioner.

Förslag rörande *svavelhalten i eldningsolja* framläggs i fyra motioner. I motion 1979/80:1544 yrkande 1 d föreslås en generell sänkning av svavelhalten till 0,3–0,4 procent. I motion 1979/80:941, yrkande 1, föreslås att regeringen etappvis eller i ett sammanhang tidigarelägger den beslutade övergången till lågsvavliga oljor i de delar av landet där beslutet ännu ej trätt i kraft. Enligt motionerna 1979/80:168 och 1979/80:1387 bör denna övergång, såvitt avser Västernorrlands län, tidigareläggas från den 1 oktober 1984 till den 1 januari 1981.

Utskottet erinrar om att regeringen med stöd av 1976 års riksdagsbeslut i ämnet (prop. 1976/77:3, JoU 1976/77:4) successivt infört förbud i olika delar av landet mot förbränning av bl. a. tung eldningsolja med högre svavelhalt än en viktprocent, om förbränningen medför att svavelföreningar släpps ut i luften i en mängd som motsvarar mer än 0,24 gram svavel per megajoule bränsle (SFS 1976:1055, 1979:672). Förbudet omfattar nu hela

södra Sverige upp till Mälardalen–Värmland. Fr. o. m. den 1 oktober 1981 tillförs Uppsala, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län. I enlighet med ett riksdagsuttalande år 1979 (JoU 1978/79: 34) kommer förbudet att fr. o. m. den 1 oktober 1984 omfatta återstående län. dvs. Gotlands, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Den tidsplan som här redovisats bygger således på uttalanden i samband med 1976 och 1979 års riksdagsbeslut. Målsättningen för statsmakternas beslut i hithörande frågor har varit att svavelutsläppen fram till år 1985 skall ha minskat till den nivå som gällde i början av 1950-talet. Även om beslutet i sig inte hindrar en något högre ambitionsnivå när det gäller övergången till lågsvavlig olja vill utskottet framhålla att ett tillgodoseende av motionärernas önskemål härvidlag kan få praktiska och ekonomiska konsekvenser som bl. a. sammanhänger med nuvarande möjligheter att lagra och distribuera olja i olika delar av landet. Enligt vad utskottet erfarit kräver en övergång till lägre svavelhalt ej obetydliga investeringar i t. ex. hanterings- och lagringsutrustningen för eldningsolja. Utskottet vill å andra sidan betona att de hälso- och miljöskäl som anförts i motionerna 1979/80: 168, 1979/80: 941 och 1979/80: 1387 talar till förmån för en förkortad tidsplan i nu åsyftat hänseende. Förekomsten av försurningskänsliga områden även i landets norra delar och koncentrationen av industriföretag med stora svavelutsläpp till vissa områden i t. ex. Västernorrlands län har härvidlag särskilt beaktats av utskottet. Enligt lagen (1976: 1054) om svavelhaltigt bränsle ankommer det emellertid på regeringen att besluta i hithörande frågor. Utskottet vill för sin del förorda att regeringen noggrant prövar förutsättningarna för en tidigarelagd övergång till lågsvavlig olja, i första hand såvitt avser de delar av landet där övergången enligt nu gällande beslut skall ske den 1 oktober 1984. Vad utskottet anför med anledning av motionerna 1979/80: 168 och 1979/80: 1387 samt motion 1979/80: 941 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt motion 1979/80: 1544 yrkande 1 d bör svavelhalten i eldningsolja, främst av miljöskäl, sänkas till 0,3–0,4 procent. Utskottet vill med anledning av detta motionsyrkande – dock utan att nu slå fast något visst procenttal – understryka det angelägna i att alla möjligheter tillvaratas att i ett längre tidsperspektiv åstadkomma en mera långtgående sänkning av svavelhalten i eldningsolja än den som följer av nu gällande målsättning. Motionen bör i förevarande del kunna anses besvarad med vad utskottet anför. Det av utskottet nyss förordade tillkännagivandet rörande en snabbar övergång till lågsvavlig eldningsolja kan också anses delvis överensstämma med syftet bakom motionsyrkandet.

I några motionsyrkanden berörs frågor som närmast har samband med *de industriella utsläppen resp. utsläppen från större värmeverk*. I motion 1979/80: 941 (yrkandena 2 och 3) hemställs om lagförslag rörande styrmedel, exempelvis i form av avgifter på svavelhaltigt bränsle, för insatser mot

svavelhaltiga rökgasutsläpp. Vidare bör enligt motionen större källor till svavelföreningar inventeras och ett åtgärdsprogram upprättas för rökgasrening eller övergång till andra värmekällor än olja. I motion 1979/80: 1760 yrkande 6 begärs en redovisning av industrins svavelutsläpp åren 1976–1979 samt en plan över de åtgärder regeringen ämnar vidta för att 1976 års riksdagsbeslut om en halvering av industrins svavelutsläpp skall genomföras.

Utskottet vill nämna att en målsättning enligt 1976 års riksdagsbeslut var att svavelutsläppen från industriella processer skulle begränsas kraftigt. Däravande utsläppsmängd, ca 200 000 ton om året, borde enligt propositionen 1976/77: 3 halveras fram till år 1985. Av statens naturvårdsverk gjorda beräkningar ger vid handen att detta mål kommer att nås med god marginal. Utsläppsmängden har sålunda beräknats till 85 000 ton år 1985. Mot bl. a. angivna bakgrund finner utskottet inte anledning att nu från regeringens sida begära en åtgärdsplan av det slag som anges i motion 1979/80: 1760. Vad beträffar det i samma motion framförda yrkandet om en redovisning av industrins svavelutsläpp vill utskottet nämna att naturvårdsverket f. n. genomför en kartläggning av industrins processutsläpp, vilken kommer att redovisas under år 1981. Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att syftet med yrkande 6 i motion 1979/80: 1760 får anses tillgodosett och att motionsyrkandet därför inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Nyssnämnda kartläggning av industrins processutsläpp bör i viss utsträckning kunna tillgodose också syftet med motion 1979/80: 941 yrkande 3. Utskottet vill i anslutning till denna motion tillägga att naturvårdsverket med jämna mellanrum inventerar även svavelutsläpp i samband med förbränning av eldningsolja m. m. F. n. pågår en sådan undersökning beträffande 1979 års eldningsssäsong.

När det gäller åtgärder för rökgasrening vill utskottet hänvisa till det forsknings- och utvecklingsarbete som pågår såväl utomlands som i vårt land, med syfte att förbättra tekniken för att begränsa luftföreningar vid oljeförbränning. Inom landet lämnar bl. a. styrelsen för teknisk utveckling (STU) stöd till utveckling av filter och metoder för begränsning av emissioner i rökgaser. Från statsmakternas sida har i olika sammanhang understrukits värdet av denna verksamhet.

Frågan om styrmedel för att minska svavelhaltiga rökgasutsläpp och främja övergången till andra energikällor än fossila bränslen inrymmer såväl miljöpolitiska som energipolitiska aspekter. Utskottet vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten på att regeringen nyligen framlagt en proposition (1980/81: 49) om stöd för åtgärder att ersätta olja, m. m. Stödverksamheten föreslås finansierad genom en avgift på oljeprodukter. De ökade inkomsterna tillförs en fond, oljeersättningsfonden. Härigenom beräknas

ca 500 milj. kr. stå till förfogande för verksamheten. Enligt propositionen skall stödet minska oljeberoendet och inriktas på en teknik som baseras på varaktiga, helst inhemska och förnybara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Propositionen kommer inom kort att behandlas av näringsutskottet. Grundtankarna bakom det redovisade regeringsförslaget överensstämmer enligt utskottets mening med syftet bakom de i motion 1979/80: 941 framförda yrkandena.

Strävandena att minska utsläppen av svaveldioxid har som utskottet nyss antytt ett nära samband med energipolitiken i stort. Importen och förbränningen av fossila bränslen utgör en allvarlig ekonomisk belastning för landet, och en minskning av främst oljeberoendet är ett av huvudmålen för energipolitiken. Utskottet konstaterar att minskade svavelutsläpp är ett mål som allmänt sett stämmer väl överens med de ekonomisk-politiska och energipolitiska strävandena att reducera vårt lands oljeberoende. Utöver åtgärder för att minska oljeförbrukningen krävs naturligtvis även andra åtgärder för att få till stånd en fortsatt minskning av svavelutsläppen. I samband med t. ex. kolhantering måste också kraven på begränsning av svavelutsläppen beaktas vid sidan om rent energipolitiska överväganden.

Utskottet förutsätter att regeringen snarast under innevarande riksmöte kommer att lägga fram förslag till riktlinjer för energipolitiken. Eftersom svavelföreningarna är en av de viktigare frågorna inom miljö- och energipolitiken innebär detta att riksdagen inom kort får anledning att behandla försurningsfrågan i dess energipolitiska sammanhang. De förslag om bl. a. miljöavgifter på svavelhaltiga bränslen samt åtgärdsprogram för övergång till andra energikällor som framförs i motion 1979/80: 941 bör lämpligen prövas i ett större sammanhang.

Med hänsyn till vad här har anförts finner utskottet att motion 1979/80: 941, yrkandena 2 och 3, inte för närvarande bör föranleda någon åtgärd eller något uttalande från riksdagens sida.

Den pågående försöksverksamheten med *kalkning av sjöar och vattendrag* berörs i motion 1979/80: 941 yrkande 4 och i motion 1979/80: 1379. Enligt förstnämnda motion bör en kraftig utbyggnad av verksamheten ske under 1980-talet. Man hemställer därför om en femårsplan för utvidgad kalkning av sjöar. Motion 1979/80: 1379 innehåller en rad exempel på åtgärder, bl. a. i fråga om kalkning, som bör vidtas för att motverka försurningen. Motionen utmynnar i ett yrkande om utredning och förslag som på såväl kort som lång sikt löser de problem med försurning av våra vattendrag och vår jordbruksmark som påtalas i motionen.

Utskottet erinrar om att statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag utgår från och med budgetåret 1976/77. Bidraget, som ursprungligen uppgick till 10 milj. kr., höjdes fr. o. m. innevarande budgetår till 15 milj. kr. En utförlig redogörelse för den hittillsvarande försöksverksamheten lämnades i prop. 1979/80: 100 (bil. 13 s. 154 f). Därav framgick bl. a. att

naturvårdsverket och fiskeristyrelsen avsåg att senast den 1 juni 1981 presentera en samlad redovisning av försöksverksamheten och förslag till fortsatt verksamhet. Utskottet vill framhålla att trots de insatser som gjorts har försurningsproblemen ändå fått en sådan omfattning att speciella åtgärder krävs för en höjning av pH-värdet i många sjöar. Bl. a. måste kalkning eller andra restaureringsåtgärder äga rum i betydande utsträckning. En ansevärd del av de svenska sjöarna är antingen redan svårt skadad eller så pass påverkad att allvarliga skador kan inträffa inom några få år. Den förhållandevis begränsade kalkning som hittills ägt rum är otillräcklig om den betraktas mot bakgrund av antalet sjöar som hotas av allvarliga skador. Inte minst med hänsyn till den statsfinansiella situationen bör övervägas någon form av avgiftssystem för att bidra till finansieringen av såväl forskning som direkta praktiska åtgärder mot försurningseffekterna.

Med hänsyn till att en samlad redovisning av hittillsvarande kalkning samt förslag till fortsatt verksamhet inom kort kommer att framläggas finner dock utskottet att något uttalande från riksdagens sida om verksamhetens omfattning och inriktning nu inte är påkallat.

I övrigt vill utskottet i detta sammanhang nämna att naturvårdsverket f. n. satsar ca 4 milj. kr. årligen på forskning rörande försurningseffekterna. Detta uppges vara det största insatsområdet inom miljövårdsforskningen. Svenska forskningsinsatser samordnas kontinuerligt med motsvarande arbete i andra länder, t. ex. Norge, USA och Canada. Enligt uppgift motsvarar detta en total forskningsinsats om ca 70 milj. kr.

I samband med behandlingen av förevarande ärende har utskottet anordnat en hearing angående en ny metod, contracidmetoden, för restaurering av försurade sjöar. Metoden, som i första hand är avsedd för behandling av försurade humösa sjöar, har utarbetats av limnologiska institutionen vid Lunds universitet i samarbete med Atlas Copcos forskningslaboratorier. Den innebär i korthet att man genom harvning av sjöns bottenskikt tillsätter en sodalösning i det översta sedimentkiktet. Härigenom framkallas en kemisk process som ökar den biologiska aktiviteten. Ett pilotprojekt genomförs f. n. i Lilla Galtsjön i Blekinge.

Utskottet finner med hänsyn bl. a. till här redovisad verksamhet att motion 1979/80: 941 yrkande 4 och motion 1979/80: 1379 inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I två motioner, 1979/80: 434 och 1979/80: 1385, krävs *särskilda insatser på miljövårdsområdet i Blekinge län*. Yrkandena motiveras bl. a. med att försurningsproblemen drabbat Blekinge särskilt hårt. En mycket stor del av länets sjöar är hotade. Försurningen har enligt motionärerna gått så långt att tungmetaller börjat utlösas från marklagren, vilket utgör ett allvarligt hot mot t. ex. grundvattnet. Motionerna utmynnar i yrkanden som innebär att regeringen bör ta initiativ till att länet blir föremål för särskilda undersökningar av dessa miljöproblem. Enligt motion 1979/80: 434 kan

detta lämpligen ske genom att Blekinge län görs till försöksområde för ett pilotprojekt i miljövardande syfte.

Utskottet kan för sin del vitsorda att förekomsten av försurningskänsliga sjöar samt närheten till de stora utsläppskällorna på kontinenten inneburit svåra påfrestningar för miljön i Blekinge län. Miljöproblem av det slag som åsyftas i motionerna har emellertid – kanske i lika hög grad – drabbat även stora delar av landet i övrigt. Utskottet anser sig med hänsyn härtill inte böra förorda ett ställningstagande som skulle innebära att man från statsmakternas sida särskilt prioriterade Blekinge län i forsknings- och försökssammanhang. Det kan f.ö. nämnas att vissa medel anvisats för studier av försurnings effekterna i detta län, bl.a. såvitt avser områdena kring Karlshamnsverket. Det pilotprojekt rörande restaurering av Lilla Galtsjön i Blekinge enligt den s.k. *contracid*metoden som nämnts i det föregående är ytterligare ett exempel på aktiviteter som kan komma länet till godo i förevarande sammanhang. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 1979/80: 434 och 1979/80: 1385 lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1979/80: 694 och motion 1979/80: 1760 yrkande 7 föreslås *åtgärder på det internationella planet* gentemot försurningsproblemen. Enligt den förstnämnda motionen bör regeringen vidta åtgärder för att utomlands skapa ökad kännedom om de allvarliga skador som luftföroreningarna orsakar i Sverige. Lämpligen bör enligt motionen representanter för industriländerna i Mellaneuropa inbjudas till studiebesök och informationskonferenser i försurningsdrabbade områden, exempelvis i västra Sverige.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att olika svenska myndigheter och organisationer vidtagit, resp. planerar, åtgärder som syftar till att hos omvärlden sprida information om de gränsöverskridande svavelutsläppen och dessas negativa miljöeffekter. Ett exempel härpå är den försurningskonferens som anordnades i september 1979 av Sveriges fritidsfiskares riksförbund. I konferensen deltog bl. a. massmediarepresentanter från flera europeiska länder. Hithörande problem berörs även i det skriftliga informationsmaterial som regelbundet utdelas till utländska turister som besöker vårt land. Från regeringens sida har meddelats att man i anslutning till 10-årsminnet av FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 planerar en internationell konferens om försurningsproblemen. Konferensen kommer att äga rum i juni 1982. En särskild kommitté har tillsatts för att samordna och förbereda de nödvändiga insatserna i nämnda sammanhang. En miljökonferens med samma tema planeras äga rum under våren 1981 i regi av bl. a. Svenska Naturskyddsföreningen och med deltagande av representanter för miljöorganisationer i Europa. Regeringen har nyligen beslutat att med ett bidrag om 240 000 kr. stödja den sistnämnda konferensen.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda att syftet med motion 1979/80: 694 i huvudsak får anses tillgodosett. Någon ytterligare åtgärd med anledning av motionen är inte påkallad.

Bakgrunden till yrkande 7 i motion 1979/80: 1760 är att riksdagen år 1977 underströk det angelägna i att regeringen med kraft fullföljde de inledda strävandena att i internationella sammanhang, med tyngdpunkten på fortsatta bilaterala kontakter, uppnå överenskommelser om begränsning av svavelutsläppen (JoU 1976/77: 26, rskr 1976/77: 255). Enligt motionen är det "i hög grad anmärkningsvärt att regeringen trotsar riksdagens beslut om fortsatta bilaterala kontakter". Riksdagen bör nu, framhåller motionärerna, begära en redovisning av hur regeringen tänker genomföra det åberopade riksdagsbeslutet.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt att riksdagen godkänner en internationell konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Konventionen innebär bl. a. att praktiskt taget alla stater i Europa i en folkrättsligt bindande form åtagit sig att bekämpa utsläpp av luftföroreningar som sprids över gränserna. Under förberedelsearbetet till konventionen har Sverige spelat en mycket aktiv roll. Mot denna bakgrund synes det – från de synpunkter utskottet har att företräda – inte motiverat att rikta någon anmärkning mot regeringens handlande med utgångspunkt i 1977 års riksdagsbeslut, vars egentliga syfte var att främja ett fortsatt och intensifierat internationellt samarbete mot luftföroreningar. F. ö. kan man enligt utskottets mening ifrågasätta det ändamålsenliga i att regeringen på det sätt motionärerna synes mena, dvs. ensidigt och i förväg, offentliggör sina planer beträffande vissa utrikespolitiska frågor. En offentlig redovisning av planerade bilaterala kontakter torde rimligtvis föregås av någon form av samarbete med den eller de berörda staterna. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att det genom den föreliggande konventionen skapats avsevärt ökade möjligheter till fortsatta bilaterala kontakter i fråga om begränsning av svavelutsläpp. Konventionen innehåller i nämnda hänseende artiklar om informationsutbyte, forskningssamarbete samt skyldighet till konsultationer i vissa fall mellan de deltagande staterna. Bilateralt samarbete torde över huvud taget på ett naturligt sätt kunna komma till stånd i samband med uppföljningsarbetet till konventionen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1979/80: 1760 yrkande 7.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.
2. att riksdagen lämnar motion 1980/81: 119 utan vidare åtgärd.
3. beträffande *svavelhalten i eldningsolja*
att riksdagen
 - a) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför

- med anledning av motion 1979/80: 168, motion 1979/80: 941 yrkande 1 och motion 1979/80: 1387,
- b) lämnar motion 1979/80: 1544 yrkande 1 d utan vidare åtgärd,
4. beträffande *industrins svavelutsläpp m. m.*
att riksdagen
- a) lämnar motion 1979/80: 1760 yrkande 6 utan vidare åtgärd,
b) lämnar motion 1979/80: 941 yrkandena 2 och 3 utan vidare åtgärd,
5. beträffande *kalkning av sjöar och vattendrag m. m.*
att riksdagen lämnar motion 1979/80: 941 yrkande 4 och motion 1979/80: 1379 utan vidare åtgärd.
6. beträffande *särskilda insatser i Blekinge län*
att riksdagen lämnar motionerna 1979/80: 434 och 1979/80: 1385 utan vidare åtgärd.
7. beträffande *åtgärder på det internationella planet*
att riksdagen
- a) lämnar motion 1979/80: 694 utan vidare åtgärd,
b) avslår motion 1979/80: 1760 yrkande 7.

Stockholm den 2 december 1980

På jordbruksutskottets vägnar

SVANTE LUNDKVIST

Närvarande: Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Börje Stensson (fp), Hans Wachtmeister (m), Sven Lindberg (s)*, Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Maja Ohlin (s)*, Jan Fransson (s), Arne Svensson (m) och Anita Modin (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

Åtgärder på det internationella planet (mom. 7 b)

Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Maja Ohlin, Jan Fransson och Anita Modin (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringen med anledning av det i motion 1979/80: 1760 åberopade riksdagsbeslutet borde ha strävat efter att fullfölja den tidigare socialdemokratiska regeringens arbete med att söka uppnå bilaterala överenskommelser om begränsning av svavelutsläppen. Regeringens

insatser för att fullfölja arbetet med att åstadkomma en multilateral konvention i ämnet är självfallet värdefulla i sig. Erfarenheterna visar dock att det tar tid innan en sådan konvention ratificeras av tillräckligt många stater för att kunna träda i kraft. Den socialdemokratiska regeringen såg i bilaterala avtal med i första hand länderna runt Östersjön därför en väg att snabbare nå effektiva resultat. Riksdagen har också redan år 1977 i anledning av en socialdemokratisk motion uttalat sig för att sådana avtal borde eftersträvas. Regeringen har trots riksdagens uttalande inte fullföljt den socialdemokratiska linjen, som redan år 1976 hade avsatt resultat i form av ett avtal med DDR. Vidare hade kontakter etablerats med andra länder, varvid goda utsikter bedömdes föreligga till motsvarande resultat. Utskottet anser att ett angeläget arbete i kampen mot luftföroreningar och förorening av mark och vatten därmed på ett oförsvarligt sätt fördröjts av den borgerliga regeringen. Den av regeringen valda handlingslinjen ger utskottet anledning att nu understryka angelägenheten av att man från svensk sida påskyndar åtgärder för ett bilateralt samarbete för att konventionens tämligen allmänt formulerade åtaganden skall kunna ge praktiskt resultat inom en överblickbar framtid. Endast genom ett effektivt uppföljningsarbete torde konventionen komma att leda till någon påtaglig minskning av det svavelnedfall i Sverige som härrör från andra länder. Vad utskottet här anfört med anledning av motion 1979/80: 1760 yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 b) bort ha följande lydelse:

7 b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1979/80: 1760 yrkande 7.

